

Nr 38.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av tjänste- och familjepensioneringen för personal vid Bergslagernas och därmed samförvaltade järnvägar i anslutning till järnvägarnas förstatligande.

I en den 5 mars 1948 dagtecknad proposition nr 116, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att *dels* i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats träffa överenskommelser om statens övertagande av Bergslagernas järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa, understödsförening, Gävle—Dala järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa, understödsförening, och Gävle—Dala järnvägsaktiebolags pensionsinrättning, stiftelse; *dels ock* meddela de bestämmelser och vidtagna de åtgärder i övrigt, som finnas erforderliga för reglering, enligt i propositionen angivna grunder, av tjänste- och familjepensioneringen för personal vid Bergslagernas och därmed samförvaltade järnvägar i anslutning till järnvägarnas förstatligande.

Beträffande den närmare innebörden av ifrågavarande förslag får utskottet, i den mån icke redogörelse därför lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

Såsom i propositionen framhålles, regleras tjänste- och familjepensioneringen för personal vid av staten övertagna enskilda järnvägar genom särskilda enligt beslut av 1945 och 1946 års riksdagar utfärdade kungörelser (nr 500/1945 och 768/1947). I huvudsak innebär denna pensionsreglering, att de statliga pensionsreglementena med vissa avvikelser skola tillämpas å sådan av statens järnvägar övertagen personal, som i samband med statsförvärv av enskild järnväg övergår i statens järnvägars tjänst. Som villkor härför gäller dock, att vid den enskilda järnvägen den pensionskassa, till vilken personalen är ansluten, överlåtes på staten. Uppfylles ej detta villkor, kvarstår den övertagna personalen i kassan och åtnjuter pensionsrätt enligt dess stadgar. Å kassapensionerna utgå emellertid vissa tilläggförmåner av statsmedel (s. k. fyllnadspensioner).

Vad beträffar personal, som avgått före järnvägsövertagande, har denna förutsatts skola — vare sig överlåtelse av kassans rörelse på staten kommit till stånd eller ej — för sig och sina efterlevande bibehållas vid dem enligt kassans stadgar tillkommande pensionsrätt. Vissa pensionsförhöjningar ha dock tillerkänts pensionstagarna. Sålunda ha pensionstagarna från hittills överlätna kassor erhållit pensionsförhöjning med 10 procent. Vidare ha

pensionstagare med mycket låga pensioner erhållit särskilda tillägg av statsmedel. Därjämte ha kassapensionerna i förekommande fall höjts med belopp, motsvarande av förutvarande enskilda arbetsgivare utfästa tilläggs-pensioner. Ytterligare har s. k. dyrtidshjälp enligt särskilda bestämmelser, senast jämlikt kungörelsen nr 520/1946, utgått å de enligt det förestående förhöjda kassapensionerna, varefter pensionerna omreglerats enligt kungörelsen nr 657/1947, innebärande en höjning med ungefär 10 procent. På de sålunda omreglerade pensionerna utgår rörligt tillägg enligt vanliga grunder.

Vid 1947 års riksdag hava efter förslag av Kungl. Maj:t beslut fattats om statsförvärv av aktierna i de järnvägsbolag, vilka äga Bergslagernas och därmed — av Trafikförvaltningen Göteborg—Dalarna—Gävle, Bergslager-nas järnvägsaktiebolag & Co, (GDG) — samförvaltade järnvägar och biltrafikföretag.

Ifrågarande *järnvägar* äro: Bergslagernas järnvägar, Gävle—Dala järnvägar, Södra Dalarnas järnväg, Lödöse—Lilla Edets järnväg, Kil—Fryksdalens järnväg, Dal—Västra Värmlands järnväg och Dalslands järnväg.

Biltrafikföretagen äro: GDG:s biltrafikaktiebolag, Trafikaktiebolaget Haglund & Larsson och Aktiebolaget Göteborgs express & transport.

Samtliga nämnda järnvägar äro avsedda att även formellt övertagas av staten från och med den 1 juli 1948.

Den 3 maj 1946 uppdrog Kungl. Maj:t åt 1943 års *järnvägspensionsutredning* — vars huvudbetänkande lagts till grund för den av 1945 års riksdag beslutade allmänna pensionsregleringen — att verkställa utredning och inkomma med förslag angående reglering av tjänste- och familjepensioneringen för personal vid Bergslagernas och därmed samförvaltade järnvägar i anslutning till järnvägarnas förstatligande. Pensionsutredningen har den 9 december 1947 avgivit förslag i ämnet. Enligt detta förslag skulle pensionsförhållandena för anställningshavare och pensionärer vid ifrågarande järnvägar ordnas efter i huvudsak samma grunder, som på sätt framgår av den inledningsvis lämnade redogörelsen tillämpats för tidigare av staten övertagna enskilda järnvägar. Vid utredningens förslag hava fogats förslag till överenskommelse *dels* mellan staten och Bergslagernas järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa, understödsförening (BJ-kassan), *dels* mellan staten och Gävle—Dala järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa, understödsförening (GDJ-kassan), *dels ock* mellan staten och styrelsen för Gävle—Dala järnvägsaktiebolags pensionsinrättning, stiftelse (GDJ-stiftelsen). Ifrågarande förslag finnas fogade såsom bil. A—C vid propositionen. Beträffande kassorna ha överenskommelserna icke godkänts av kassornas representanter, vilka såsom villkor härför krävt, att vissa önskemål beträffande kassapensionerna, som järnvägspensionsutredningen icke kunnat godtaga, tillgodosåges.

Föredragande departementschefen har anfört i huvudsak följande:

Pensioneringen för nu ifrågarande personal vid Bergslagernas och därmed samförvaltade järnvägar i anslutning till företagens förstatligande syn-

tes böra ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med av järnvägs pensionsutredningen angivna riktlinjer.

Såsom pensionsutredningen meddelat hade representanterna för Bergslagens järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa (BJ-kassan) samt Gävle—Dala järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa (GDJ-kassan) icke varit villiga att underteckna de av utredningen uppgjorda, vid dess utlåtande fogade förslagen till överenskommelser om statens övertagande av kassorna, enär vissa av kassarepresentanterna framförda önskemål icke blivit beaktade.

Beträffande BJ-kassan åsyftades genom sålunda uttalade önskemål dels att statsövertagandet av kassan, som av järnvägs pensionsutredningen förutsatts skola äga rum den 1 juli 1948, skulle beräknas hava skett vid tidpunkten för statens förvärf av aktierna i järnvägsbolagen i fråga eller den 1 juli 1947, vilket skulle innebära fördelar i pensionshänseende för anställningshavare, avgångna före den 1 juli 1948, dels att på grund av överskott å kassans rörelse förhöjning med 10 procent måtte medgivas av pensioner, utgående enligt kassabestämmelserna, dels ock att av järnvägsförvaltningen under senare år beslutade särskilda pensionsförhöjningar måtte utan viss av järnvägs pensionsutredningen vidtagen begränsning inräknas i de pensionsförmåner, delägarna i kassan skulle anses tillförsäkrade före kassaöverlåtelsen. För egen del funne departementschefen i likhet med järnvägsstyrelsen och statskontoret intet av berörda önskemål böra vinna beaktande. Vad särskilt hemställan om 10 procents pensionsförhöjning beträffade borde framhållas, att överskottet å kassans rörelse, även välvilligt beräknat, icke vore av sådan storlek, att det kunde utgöra grund för ifrågasatt förhöjning. Pensionerna i BJ-kassan vore dessutom icke oväsentligt högre än i vissa tidigare av staten övertagna kassor, beträffande vilka trots avsaknaden av tillräckligt överskott medgivits 10 procent förhöjning på grund av att pensionerna från kassorna genomgående varit jämförelsevis låga.

Vad GDJ-kassan beträffade avsåge kassarepresentanternas önskemål dels fastställande av tidpunkten för statsövertagandet av kassan till den 1 juli 1947 eller samma tidpunkt som i fråga om BJ-kassan föreslagits av representanterna för denna kassa, dels ock bestämmande av den på kassans överskottsmedel grundade förhöjningen av kassapensionerna till en för egen- och familjepensioner gemensam procentsats av 15 procent. Förstnämnda önskemål syntes — liksom motsvarande hemställan i avseende å BJ-kassan — icke böra vinna beaktande. Vad däremot anginge beräkningen av den nyss avsedda pensionsförhöjningen syntes på grundval av nu föreliggande utredning rörande kassans ekonomiska ställning kassarepresentanternas, av kassans styrelse och fullmäktige understödda framställning i denna del kunna biträdas.

För genomförande av de i det föregående föreslagna åtgärderna syntes Kungl. Maj:t böra utverka riksdagens bemyndigande att träffa överenskommelser med pensionskassorna samt meddela de bestämmelser och vidtagna åtgärder i övrigt, som kunde erfordras för ändamålet. Liksom i tidigare fall, då fråga varit om regleringen av pensioneringen för personal vid statsövertagna järnvägar, syntes bemyndigandet få förutsättas innefatta en jämförelsevis vidsträckt fullmakt beträffande erforderliga anordningar av olika slag.

Utskottet. För egen del har utskottet på de av departementschefen anförda skälen funnit sig böra tillstyrka, att en reglering av tjänste- och familjepensioneringen för personalen vid Bergslagens och därmed samförvaltade

järnvägar kommer till stånd under de villkor, som innefattas i den föreliggande propositionen. Vid omreglering av kassapensionerna enligt kungörelsen nr 657/1947 synes böra förfaras på det sätt, att i fall, då den dyrtidshjälp, som skulle utgå enligt 4 § 3-punkten i överenskommelserna, understiger de från vederbörande bolag under år 1946 utbetalda tillfälliga bidragen, dessa senare i stället för dyrtidshjälpen tillsammans med grundpensionerna tagas till utgångspunkt för omregleringen. Därest så sker, komma de sammanlagda förmånerna — möjligen med undantag beträffande de högsta befattningarna — att överstiga närmast före övertagandet åtnjutna förmåner, även inberäknat de under senaste åren beviljade tillfälliga tillägg, som järnvägspensionsutredningen ansett icke böra inräknas bland de pensionärerna tillförsäkrade förmånerna. Det torde ingå i den av Kungl. Maj:t begärda fullmakten beträffande pensionsregleringens genomförande att vidtaga härav föranledda jämkningar i överenskommelserna.

En uppgörelse efter sålunda förordade linjer synes utskottet innebära en ur såväl den övertagna personalens som kassapensionärernas synpunkt gynnsam lösning. I detta avseende bör särskilt framhållas, att de pensioner, som enligt förslaget skulle utgå till kassornas pensionärer, äro icke oväsentligt högre än de pensioner, som utgå till pensionärer i tidigare av staten övertagna kassor. Huruvida framdeles någon förhöjning av pensionerna från nu ifrågavarande kassor kan komma till stånd, synes därför vara en fråga, som väl näppeligen kan upptagas, så länge pensionsnivån vid övriga övertagna kassor är oförändrad. I detta sammanhang förtjänar omnämnas, att styrelsen för Svenska järnvägsmannaförbundet i december 1947 hos Kungl. Maj:t hemställt om åtgärder i syfte att ernå en sådan förhöjning av pensionerna från de av staten övertagna kassorna, att i princip likställighet med nu utgående pensioner vid statens järnvägar ernås.

Vad i propositionen i övrigt föreslagits har icke givit utskottet anledning till särskilt uttalande.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 25 maj 1948.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Sundvik, Leander, Petersson i Karlskrona, Fahlander, Grym och Persson i Vinslöv;

från andra kammaren: herrar Wiberg, Paulsen, von Seth, Andersson i Munkaljungby, Eriksson i Sandby, Sundberg, Persson i Norrby och Stjärne.